

**VALSTYBINĖ AUGALININKYSTĖS TARNYBA
PRIE ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJOS**

**2015 M.
KVIEČIŲ DERLIAUS
KOKYBĖS TYRIMAS**

**Vilnius,
2016**

TURINYS

Įvadas	3
I. Geografinis pasiskirstymas	4
II. Ūkių dydis	6
III. Kviečių veislės	7
IV. Kokybės rodikliai	8
4.1. Hektolitro masė	8
4.2. Glitimo kiekis	8
4.3. Baltymų kiekis	9
4.4. Baltymų ir glitimo kiekių santykis	9
4.5. Kritimo skaičius	10
V. Kviečių klasės	11
VI. Kokybės rodiklių neatitiktys	12
VII. Vidutiniai kokybės rodikliai	13
VIII. Spelta kviečių kokybės tyrimai	16

ĮVADAS

Valstybinė augalininkystės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos (toliau – Tarnyba) šešti metai organizavo kasmetinius javų derliaus kokybės tyrimus. Kaip ir praėjusiais metais, pasirinkti tirti žieminiai ir vasariniai kviečiai. Kviečių kokybės rodiklius nustatė Tarnybos Augalininkystės produktų kokybės tyrimų laboratorija (skyrius).

Javų derlingumui, kaip visada, didžiausią įtaką turėjo meteorologinės sąlygos. Nors praėjusi žiema prasidėjo gana vėlai, su trumpalaikiais neigiamos temperatūros svyravimais (nukrisdavo iki 25 laipsnių šalčio), tačiau žiemkenčiai peržiemojo puikiai. Pavasarį buvo prognozuojamas rekordinis javų derlingumas, bet prasidėjusi sausra pakoregavo prognozuotą derlingumą. Situacija labai skyrėsi atskiruose šalies regionuose. Vidurio Lietuvoje pasėliai atrodė geriau, tuo tarpu smėlėtose Dzūkijos žemėse sausra akivaizdžiai sumenkino derlių.

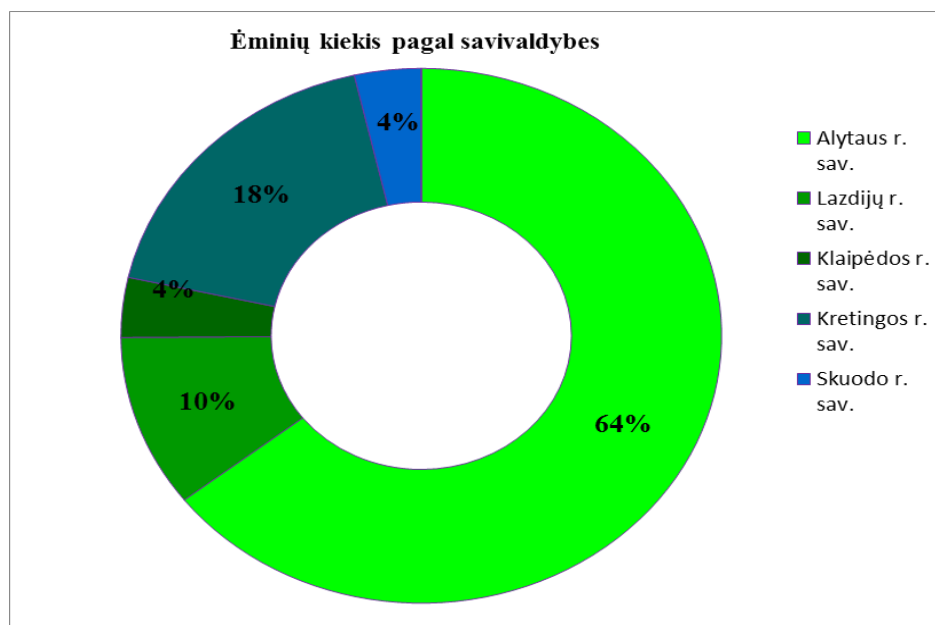
Pagal ūkininkų pateiktus duomenis jų prognozuotas vidutinis kviečių derlingumas – 5,5 t/ha, kuris sutapo su faktiškai gautu kviečių derlingumu. Praėjusiais metais buvo prognozuotas – 5,6 t/ha vidutinis kviečių derlingumas, o vidutinis faktinis – 6,0 t/ha.

Šiais metais atlikus kokybės tyrimus pastebėta, kad visų ėminių aukšti kritimo skaičiaus bei hektolitro masės rodikliai.

Kviečių derliaus kokybės tyrimų ėminiai paimti nuo 2015 m. rugpjūčio 20 d. iki 2015 m. lapkričio 19 d.

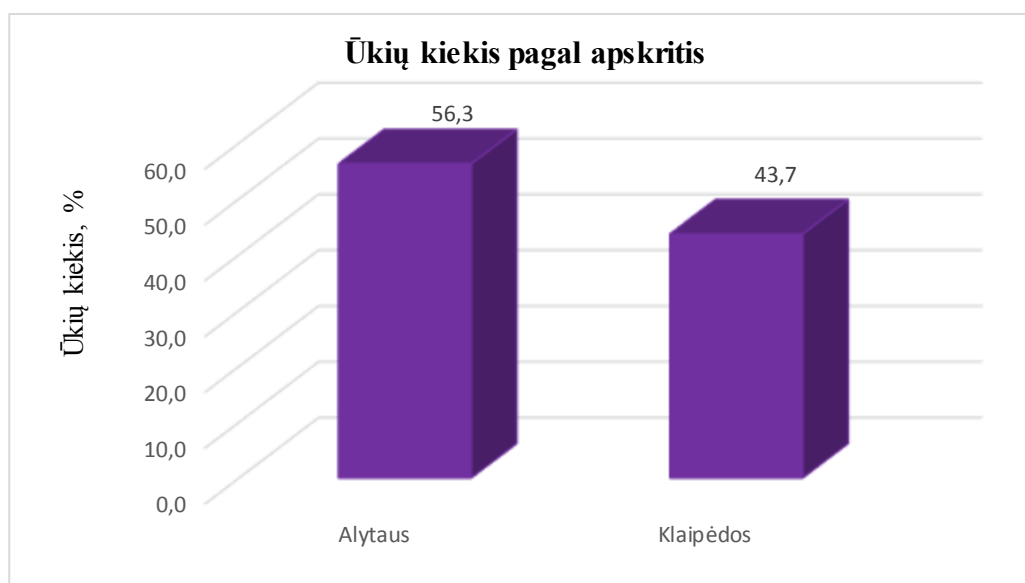
I. GEOGRAFINIS PASISKIRSTYMAS

2015 m. kviečių derliaus kokybės tyrime nemokamai sutiko dalyvauti 16 ūkio subjektų iš 5 savivaldybių (1 pav.). Didžioji dalis ėminių (64%) buvo paimta Alytaus r. sav. esančiuose ūkiuose.

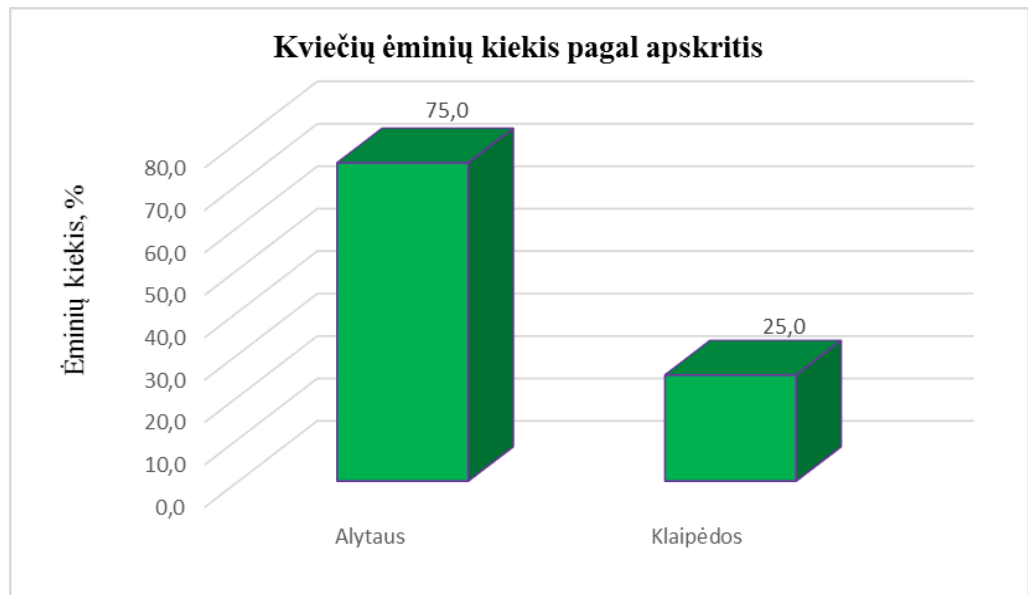


1 pav.

Daugiausia kviečių ėminių paimta ūkiuose Alytaus ir Klaipėdos apskrityse (2 pav., 3 pav.). Šiose apskrityse paimta daugiau grūdų ėminių, kadangi buvo atsižvelgta į ūkyje auginamas kviečių veisles, kviečių kūlimo datą, kviečių auginimo laukus, kitas javų rūšis ir t.t. Dėl šių priežasčių kai kuriuose ūkiuose paimta po keletą ėminių.



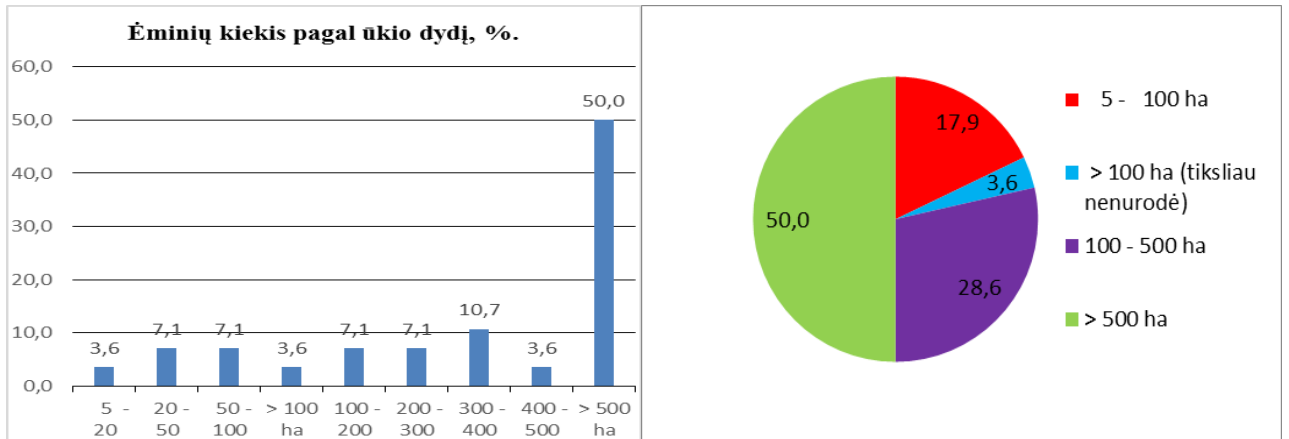
Pav. 2



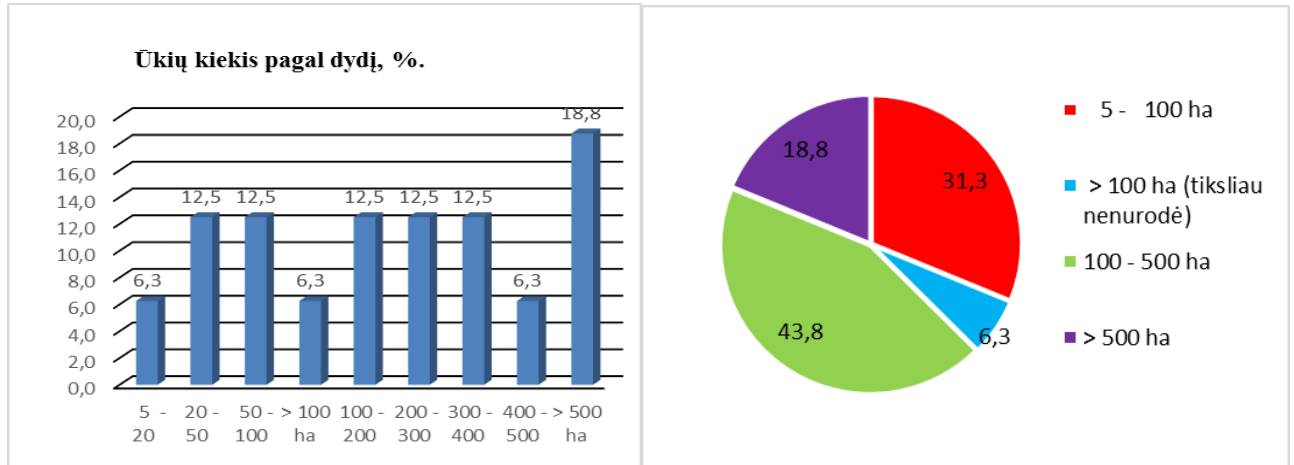
Pav. 3

II. ŪKIŲ DYDIS

Šiame kviečių derliaus kokybės tyrime 43,8 % ūkių, kurių ūkio dydis nuo 100-500 ha, kita didžioji dalis sudaro ūkiai iki 100 ha (31,3 %). Tačiau, daugiausiai ėminių (50 %) buvo paimta iš ūkių didesnių nei 500 ha (4 ir 5 pav.), šį rodiklį įtakojo tai, kad keletas ėminių buvo paimta iš to paties ūkio subjekto.



4 pav.

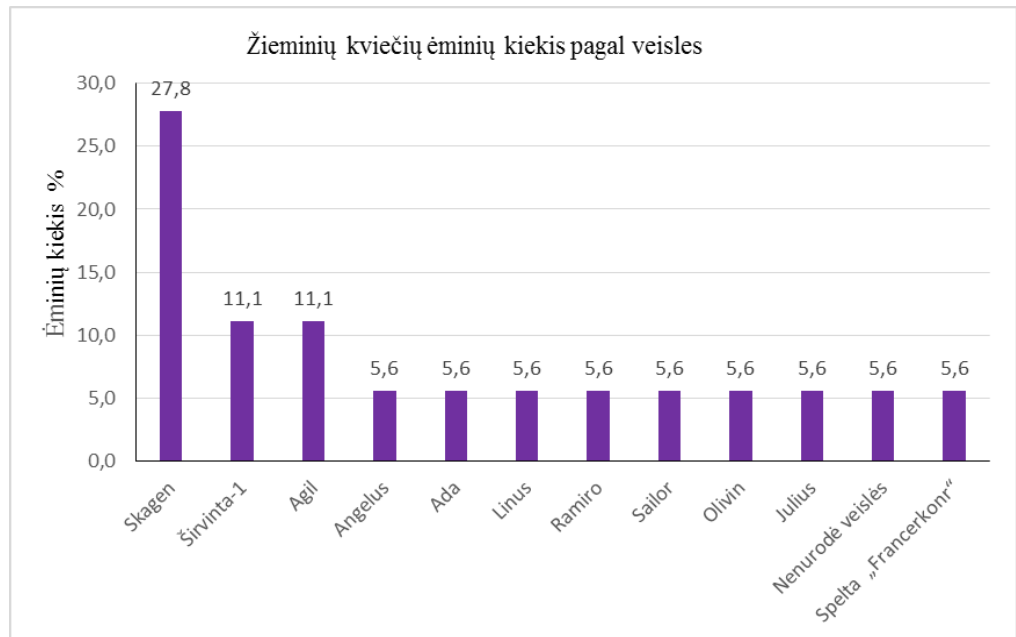


5 pav.

III. KVIEČIŲ VEISLĖS

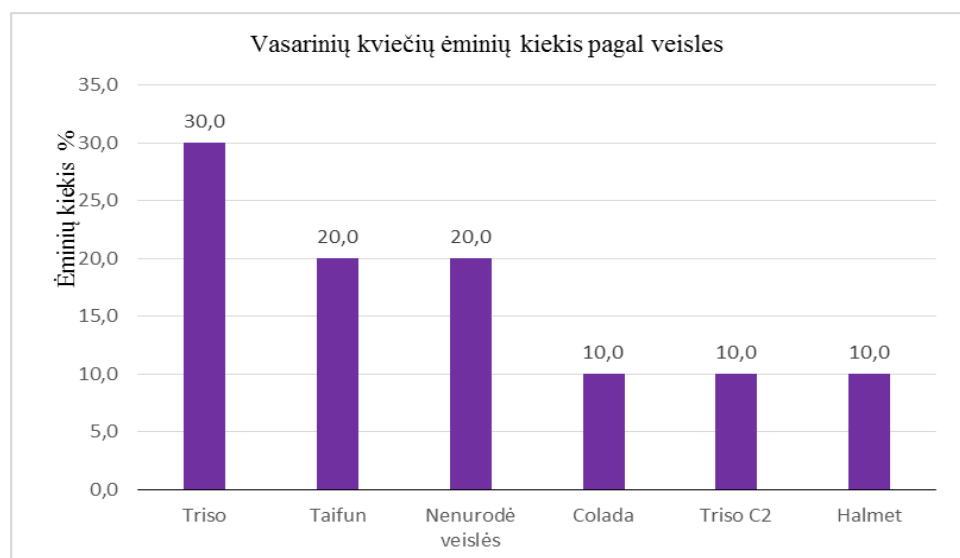
Kviečių derliaus kokybės tyrimų metu buvo tirta, kokios vyrauja žieminių (8 pav.) ir vasarinių kviečių veislės (9 pav.). Žieminių ir vasarinių kviečių veislių mišinių nebuvo tirta.

2015 m. kviečių derliaus kokybės tyrime dalyvaujantys ūkio subjektai nurodė, kad 2014-2015 metų sezonu augino 12 žieminių kviečių veislių. Populiariausios žieminių kviečių veislės buvo „Skagen“ (27,8 %) „Štirvinta 1“ ir „Agil“ (11,1 %).



8 pav.

2015 m. kviečių derliaus kokybės tyrime dalyvaujantys ūkio subjektai nurodė 6 augintas vasarinių kviečių veisles. Populiariausia vasarinių kviečių veislė, kaip ir kiekvienais metais, išlieka „Triso“ (30,0 %). Tačiau apklausų metu ūkio subjektai nenurodė kviečių veislės 20,0 % vasarinių kviečių ėminių.

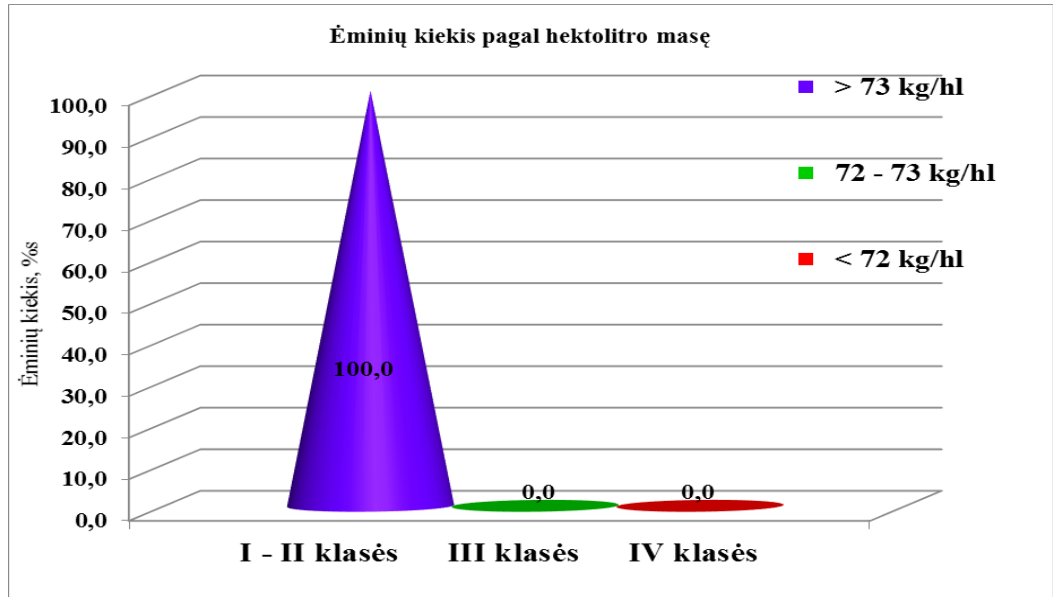


9 pav.

IV. KOKYBĖS RODIKLIAI

4.1. Hektolitro masė

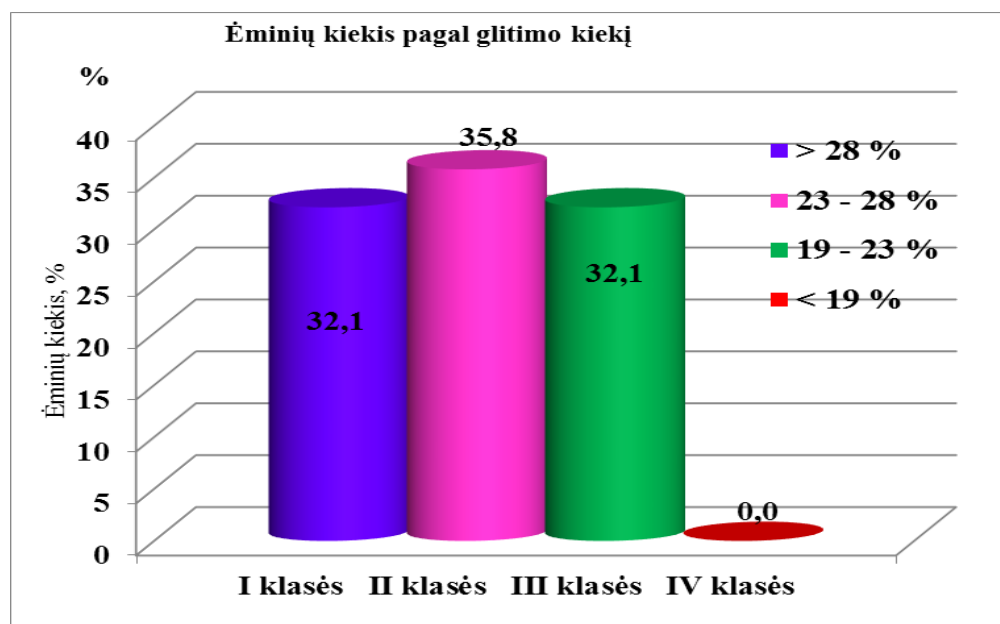
Šiais metais kaip ir 2014 m. hektolitro masės rodikliai buvo labai geri. Tai įrodo ir šie kviečių derliaus kokybės tyrimai, visi tirti kviečių ėminiai atitinka I klasei keliamus reikalavimus (10 pav.).



10 pav.

4.2. Glitimo kiekis

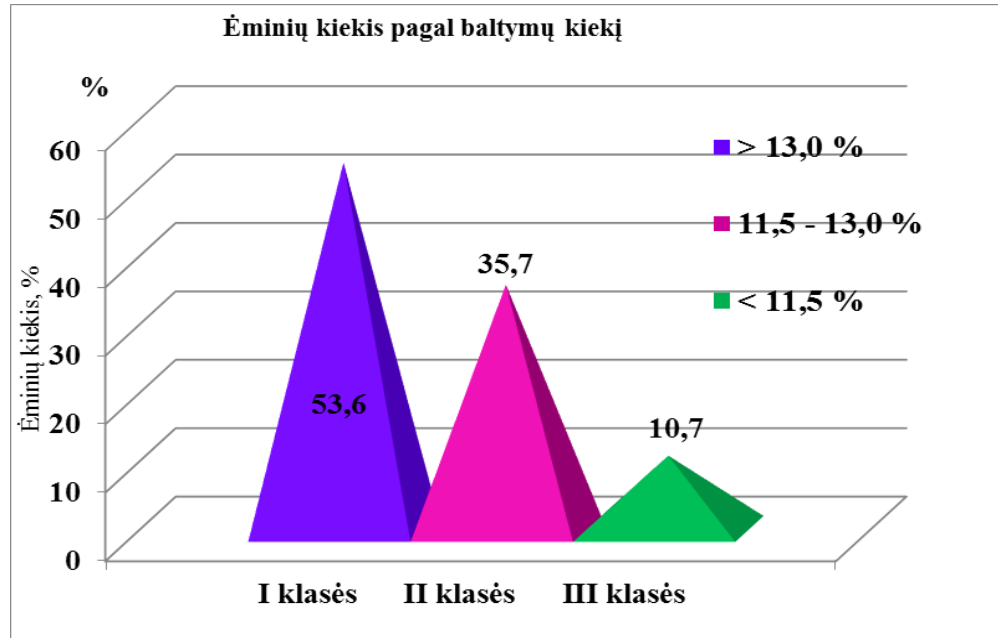
2015 m. kviečių glitimo kiekis tarp klasių pasiskirstė tolygiai. I ir III klasei priskiriama 32,1 % ėminių, II klasei – 35,8 % ėminių (11 pav.).



11 pav.

4.3. Baltymų kiekis

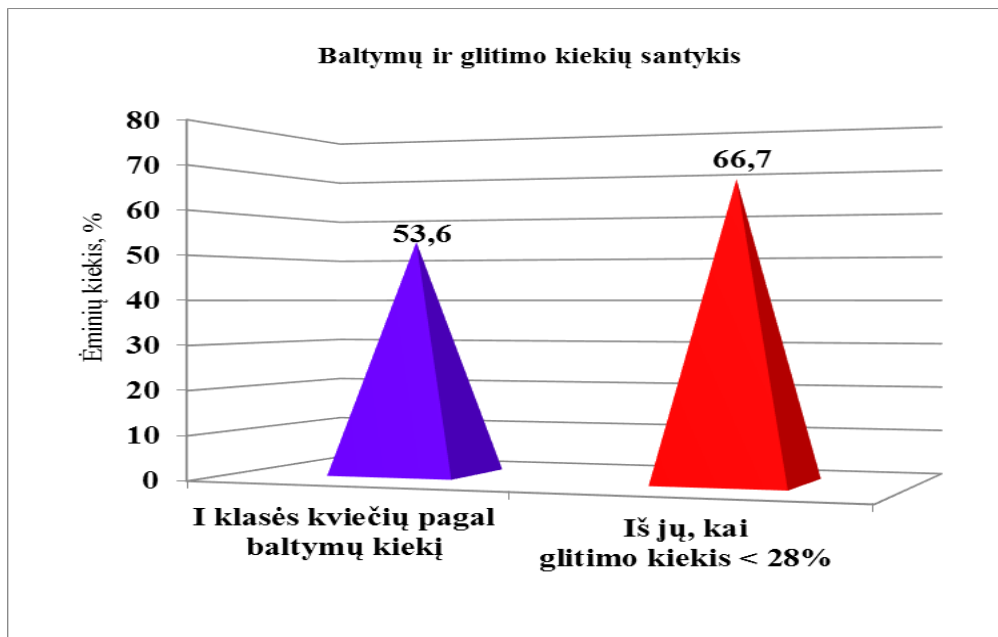
2015 m. pastebėtas aukštas baltymų kiekis tiek žieminiuose, tiek vasariniuose kviečiuose: 53,6 % ėminių atitinkančių I klasei keliamus reikalavimus (12 pav.).



12 pav.

4.4. Baltymų ir glitimo kiekių santykis

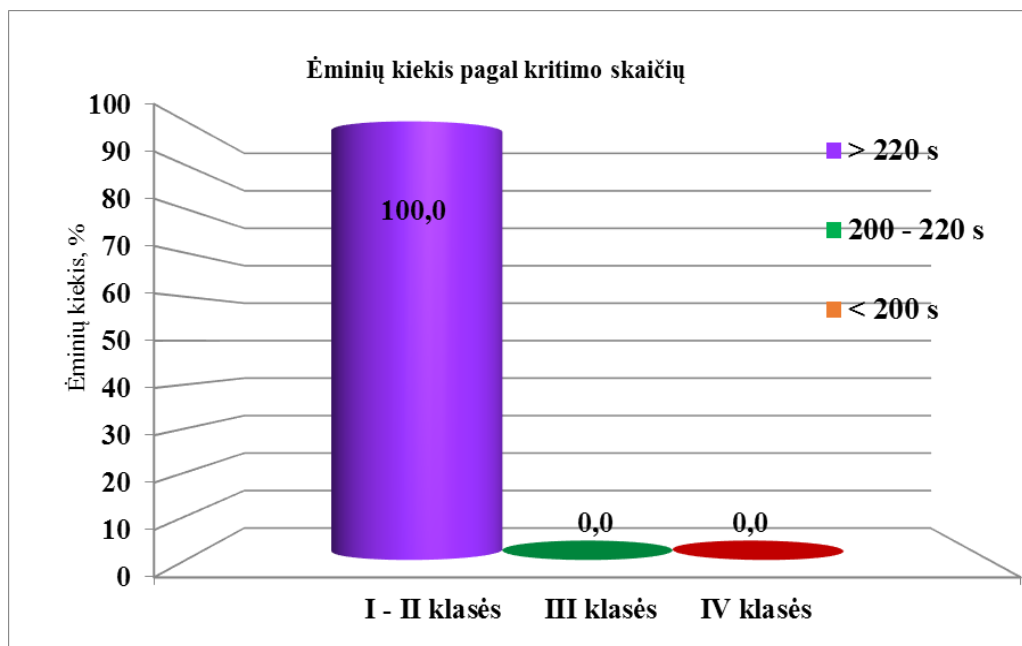
Pagal baltymų kiekį 53,6 % ėminių atitinka I klasę, tačiau iš jų net 66,7 % ėminių neatitinka I klasės dėl mažo glitimo kiekio (13 pav.).



13 pav.

4.5. Kritimo skaičius

2015 m. pastebėtas aukštas kritimo skaičius kviečiuose – visi ėminiai atitiko I klasei keliamus reikalavimus (14 pav.).

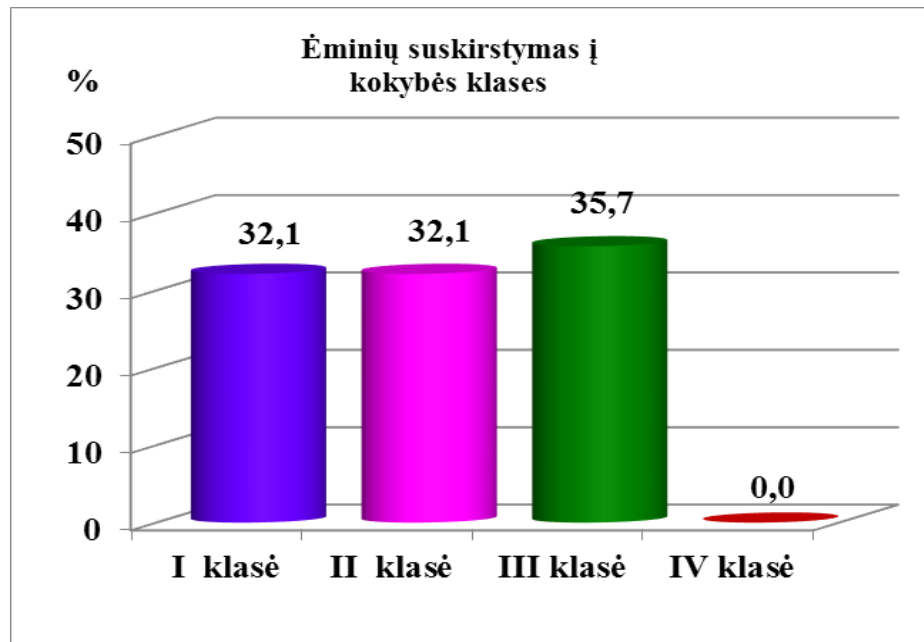


14 pav.

V. KVIEČIŲ KLASĖS

2015 m. kviečių derliaus kokybės tyrimais įvertinus kviečių ėminių kokybės rodiklius nustatyta (15 pav.):

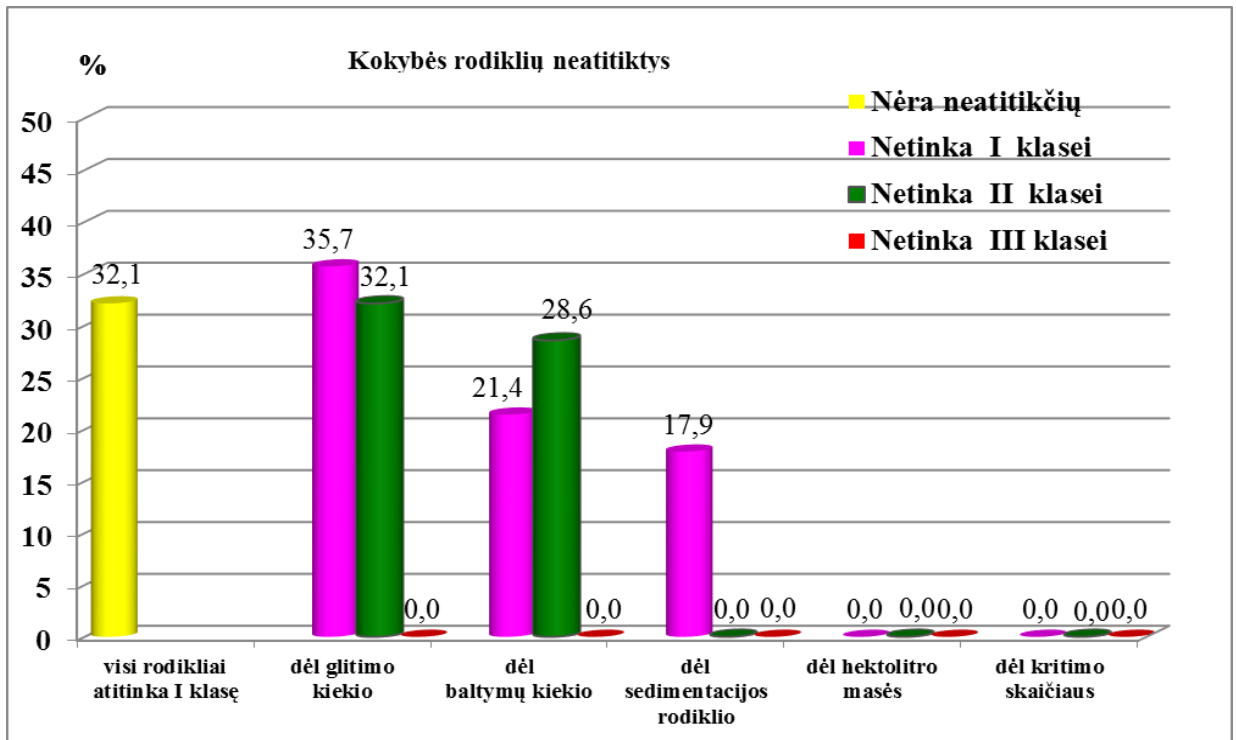
- 32,1 % ėminių atitinka I – II klasės kokybės reikalavimus;
- 35,7 % ėminių – III klasės.



15 pav.

VI. KOKYBĖS RODIKLIŲ NEATITIKTYS

2015 m. kviečių derliaus tyrime 32,1 % ėminių atitinka I klasės kokybės reikalavimus, o likusieji ėminiai dėl vienos ar kelių kokybės rodiklių neatitikčių priskirti žemesnei kokybės klasei. Didžiausia neatitiktis pastebėta dėl I klasei per mažo glitimo kiekio (35,7% ėminių priskirti II klasei, o 32,1 % – III klasei). Labai įdomu pastebėti, kad visų ėminių hektolitro masė ir kritimo skaičius atitiko I kokybės klasei keliamus reikalavimus ir dėl šių rodiklių jokių neatitikčių nėra. Dėl baltymų kiekio 28,6 % ėminių priskirti II klasei, o 21,4 % ėminių – III klasei (16 pav.).



16 pav.

VII. VIDUTINIAI KOKYBĖS RODIKLIAI

Šiame tyrime buvo tiriami 64,0 % žieminių ir 36,0 % vasarinių kviečių ėminių. Ūkio subjektai nurodė, kad 28,0 % ėminių paimta iš sertifikuotos sėklos užaugintų kviečių. Žieminių ir vasarinių kviečių vidutiniai kokybės rodikliai ir kiti parametrai pateikti 1–5 lentelėse.

1 lentelė. Žieminių kviečių vidutiniai kokybės rodikliai ir kiti parametrai

Parametras	Matavimo vnt.	Vertė	
		Vidutinė	sertifikuotos sėklos
Hektolitro masė	kg/hl	80,5	81,2
Kritimo skaičius	s	366	362
Baltymų kiekis	% s. m.	12,7	13,6
Glitimo kiekis	%	24,8	27,6
Sedimentacijos rodiklis	ml	44,2	51,0
Drėgmės kiekis	%	13,3	12,2
<i>Prognozuotas derlingumas</i>	<i>t/ha</i>	<i>5,9</i>	<i>7,3</i>
<i>Faktinis derlingumas</i>	<i>t/ha</i>	<i>6,0</i>	<i>7,3</i>

* - Prognozuotas ir faktinis derlingumai apskaičiuoti pagal ūkių atstovų pateiktus duomenis.

2 lentelė. Vasarinių kviečių vidutiniai kokybės rodikliai ir kiti parametrai

Parametras	Matavimo vnt.	Vertė	
		Vidutinė	sertifikuotos sėklos
Hektolitro masė	kg/hl	82,4	85,0
Kritimo skaičius	s	388	395
Baltymų kiekis	% s. m.	13,3	14,0
Glitimo kiekis	%	26,1	29,4
Sedimentacijos rodiklis	ml	51,1	62,2
Drėgmės kiekis	%	14,5	12,7
<i>Prognozuotas derlingumas</i>	<i>t/ha</i>	<i>4,8</i>	<i>5,8</i>
<i>Faktinis derlingumas</i>	<i>t/ha</i>	<i>4,7</i>	<i>5,8</i>

* - Prognozuotas ir faktinis derlingumai apskaičiuoti pagal ūkių atstovų pateiktus duomenis.

3 lentelė. Populiariausių kviečių veislių vidutiniai kokybės rodikliai ir kiti parametrai

Parametras	Matavimo vnt.	Žieminių kviečių			Vasarinių kviečių	
		„Skagen“	„Agil“	„Širvinta 1“	„Triso“	„Taifun“
Hektolitro masė	kg/hl	80,3	81,4	80,2	82,8	80,8
Kritimo skaičius	s	397	407	342	344	451
Baltymų kiekis	% s. m.	12,3	13,3	11,8	13,9	12,9
Glitimo kiekis	%	23,8	25,8	22,0	21,4	23,5
Sedimentacijos rodiklis	ml	41,7	48,9	38,3	56,8	40,4
Drėgmės kiekis	%	13,5	14,2	14,5	14,8	16,3
<i>Prognozuotas derlingumas</i>	<i>t/ha</i>	<i>6,2</i>	<i>6,4</i>	<i>3,6</i>	<i>4,8</i>	<i>4,0</i>
<i>Faktinis derlingumas</i>	<i>t/ha</i>	<i>6,2</i>	<i>6,4</i>	<i>4,2</i>	<i>4,9</i>	<i>4,0</i>

* - Prognozuotas ir faktinis derlingumai apskaičiuoti pagal ūkių atstovų pateiktus duomenis.

4 lentelė. Žieminių kviečių vidutiniai kokybės rodikliai ir kiti parametrai pagal apskritis

Parametras	Matavimo vnt.	Apskritis	
		Klaipėdos	Alytaus
Hektolitro masė	kg/hl	79,3	80,7
Kritimo skaičius	s	392	363
Baltymų kiekis	% s. m.	11,6	12,8
Glitimo kiekis	%	21,5	25,2
Sedimentacijos rodiklis	ml	34,8	45,4
Drėgmės kiekis	%	14,5	13,1
<i>Prognozuotas derlingumas</i>	<i>t/ha</i>	<i>4,0</i>	<i>6,2</i>
<i>Faktinis derlingumas</i>	<i>t/ha</i>	<i>5,3</i>	<i>6,1</i>

* - Prognozuotas ir faktinis derlingumai apskaičiuoti pagal ūkių atstovų pateiktus duomenis.

5 lentelė. Vasarinių kviečių vidutiniai kokybės rodikliai ir kiti parametrai pagal apskritis

Parametras	Matavimo vnt.	Apskritis	
		Klaipėdos	Alytaus
Hektolitro masė	kg/hl	80,2	84,6
Kritimo skaičius	s	422	354
Baltymų kiekis	% s. m.	12,5	14,2
Glitimo kiekis	%	22,6	29,6
Sedimentacijos rodiklis	ml	41,0	61,2
Drėgmės kiekis	%	15,5	13,4
<i>Prognozuotas derlingumas</i>	<i>t/ha</i>	<i>4,4</i>	<i>5,1</i>
<i>Faktinis derlingumas</i>	<i>t/ha</i>	<i>4,2</i>	<i>5,1</i>

* - *Prognozuotas ir faktinis derlingumai apskaičiuoti pagal ūkių atstovų pateiktus duomenis.*

VIII. SPELTA KVIEČIŲ KOKYBĖS TYRIMAI

Be įprastinių vasarinių bei žieminių kviečių veislių, derliaus tyrime buvo tirta viena spelta žieminių kviečių veislė. Vidutiniai Spelta kviečių kokybės rodikliai bei kiti parametrai pateikti 6 lentelėje.

6 lentelė. Spelta kviečių kokybės rodikliai ir kiti parametrai

Parametras	Matavimo vnt.	Žieminiai spelta kviečiai
Hektolitro masė	kg/hl	77,1
Kritimo skaičius	s	352
Baltymų kiekis	% s. m.	11,6
Glitimo kiekis	%	21,4
Sedimentacijos rodiklis	ml	32,9
Drėgmės kiekis	%	14,1
Krakmolo kiekis	%	68,3
<i>Prognozuotas derlingumas</i>	<i>t/ha</i>	2,0
<i>Faktinis derlingumas</i>	<i>t/ha</i>	2,0